

De happening is voorbij

Is Amsterdam braver geworden? Vandaag de laatste aflevering: een cultuurpsycholoog en een socioloog over de openbare ruimte en zichzelf. 'Terug naar een normale omgang.'

ALBERT DE LANGE

De huiskamer van Herman Vuijsje is twee stappen verwijderd van de Nieuwmarkt, alleen dat al maakt hem tot een expert op het terrein van veranderende braafheid. Aan tafel bij de socioloog en publicist zit ook zijn vriend Jos van der Lans, ex-senator van GroenLinks. Samen hebben ze enkele boeken op hun naam staan. Vuijsje (64) meent dat hij altijd een nette sociaal-democraat is geweest en gebleven, Van der Lans (56) heeft een wat grotere slinger gemaakt.

Is Amsterdam braver geworden?

Van der Lans: "Het is de herovering van een terrein dat twee decennia is verwaarloosd. De openbare ruimte, het gedoogbeleid, noem maar op, we zijn nu in een tegenoffensief gegaan. Maar is het een gevolg van overheidsinterventie of een psychische omslag bij de mensen zelf?"

Vuijsje: "Het is de laatste fase van een beschavingsoffensief. Bij mij in de straat houden burens een buurtschouw, ze markeren vuile plekken, de mensen zijn zelf bezig met hun buurt. Nu er ijs op de gracht ligt, kun je zien wat mensen in het water gooien, nou dat valt reuze mee. Dat doe je kennelijk niet meer, iets in de gracht gooien."

VdL: "Maar diezelfde mensen staan wel keihard te bellen in de trein."

V: "Dat is niet je buurt. Toeristen en Tukkers misdragen zich hier, omdat het voor hen een anonieme ruimte is. Het zijn mensen zonder binding. Die spreek ik wel eens aan,

Jos van der Lans FOTO JOHANNES ABELING

maar ik ga niet iemand aanspreken omdat hij zonder licht rijdt, daar heeft de buurt geen last van. Maar ik zie wel een algemene verbravings-trend in Nederland, ja."

VdL: "Een hoopvol teken?"

V: "Ik zie mensen bij het in- en uitstappen van de trein weer ruimte maken, mensen houden veel meer rechts op de roltrappen. We keren terug naar normaal menselijk gedrag, naar normale omgangsvormen. We hebben de gekte van de jaren zestig en zeventig, waarin we vergeten waren dat er controle moest zijn, achter ons gelaten. Dat is mijn stokpaardje natuurlijk."

VdL: "Nou, de je-eigen-gang-gaan-cultuur is zeker niet weg. Mensen die in vergaderingen, hoogerleraren ook hoor, druk in de weer zijn met hun telefoon, dat is toch onfatsoen. Ik reis eerste klas in de trein; met name vrouwen houden daar voluit kantoor, dat is niks verbeterd."

V: "Als je er nu wat van zegt, stoppen mensen er eerder mee. Vroeger was het: wat mot je?"

VdL: "Het moet eerst uit de hand lopen voordat het besef ontstaat dat er behoefte is aan een nieuwe omgangscultuur."

V: "In de zekerheid dat *big brother* achter je staat."

VdL: "Het fatsueneren van de Wal-

Herman Vuijsje FOTO ELSEBETH TIJSSSEN

len, waar ik een groot voorstander van ben, is alleen maar te doen als de overheid die wil heeft en de portemonnee trekt."

V: "De gewelddadige vrouwenhandel van die twee Turkse broers, dat wist iedereen allang. Je kon er niks aan doen, want we waren niet voor vertrutting enzo. Maar het was een *conspiracy of silence*, ook als gevolg van bedreiging. Lodewijk Asscher is mijn held, misschien ga

'Overlast was geen issue, iedereen mocht een plekje onder de zon'

ik weer PvdA stemmen."

VdL: "Je bent echt niet meer welkom. Maar inderdaad, de overheid zoekt bedreigde groepen weer op, dat zie je op veel terreinen. Je kunt eigen verantwoordelijkheid lang serieus nemen, maar dan loopt de rekening hoog op."

Minder hondenpoep op straat en een groot offensief op de Wallen, hebben die ontwikkelingen met elkaar te maken?

V: "Als de openbare ruimte beter wordt, gaan mensen zich beter gedragen, daar zie ik wel een overeen-

komst. Als ergens een berg vuil ligt, gooi ik het mijne erbij. Ik woon hier dertig jaar, het is hier oorlogsgebied geweest hoor. En kijk naar de Zeedijk, wat een andere vormgeving van de openbare ruimte vermag! Al denk ik ook wel eens dat Iping doorsloeg met haar regeltjes. Kun je dan je mankracht niet beter benutten voor de echte criminaliteit?"

Ze zijn het er, zelf babyboomers, over eens dat de geest van de jaren zestig en zeventig veel te lang heeft kunnen najlen.

VdL: "Het werd heel lang als een bevrijding gezien, terwijl het een tussenperiode was, van één generatie."

V: "Daar horen wij bij. We hebben veel gefeest en er is ook veel misgegaan."

VdL: "Dat hele gedogen is voortgekomen uit de idee dat repressie verboden was. Op de Zeedijk was de hulpverlening aan junks dominant, het werd niet gezien als een kwaad dat bestreden moest worden. Overlast was helemaal geen issue, het moest kunnen, want iedereen had recht op een plekje onder de zon. En dat was niet links of rechts hoor, ook Ed Nijpels was altijd graag zichzelf."

V: "Er was een natiebredede beduchtheid om in te grijpen."

VdL: "Dat nu de rechten en plichten, de normen en waarden terugkeren is een aanwijzing dat de happening voorbij is."

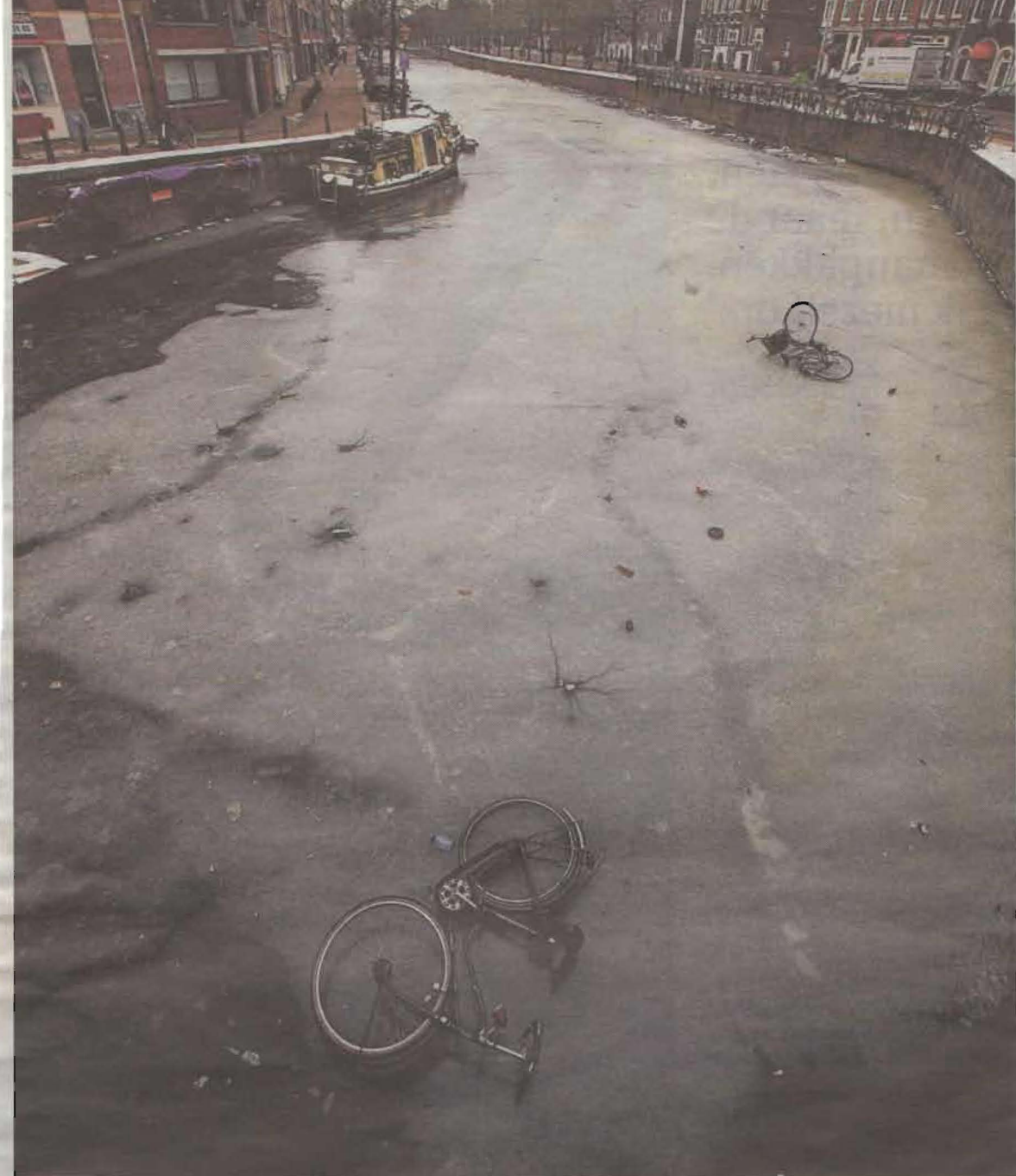
V: "Al wil ik wel even kwijt dat de term 'braaf' iets laatsdunkends heeft. In de jaren vijftig, toen waren de burgers braaf. Daar keren we niet naar terug – de mensen worden individualistischer, minder gelovig – maar het ging een beetje te hard."

Vuijsje ziet meer mensen vegen als het gesneeuwd heeft. "In Duitsland zijn alle stoepen sneeuwvrij, maar in mijn buurtje is dat ook sterk toegenomen hoor, ik denk dat wel veertig procent geveegd is."

VdL: "Ik heb niet zo'n schuiver."

V: "De beduchtheid om een brave

'Met dat ijs kun je zien wat mensen in de gracht gooien. Dat valt reuze mee.'

FOTO MICHAEL JACOBS

hendrik te zijn, wordt wel wat minder. Ben je een uitslover als je inzet voor het openbaar aanzicht of iemand aanspreekt op slecht gedrag? Het begint met afkeurende blikken, dat is vaak al heel wat."

VdL: Ik spreek mensen wel aan, maar niet onder alle omstandigheden. Zou misschien toegenomen ergernis een hefboom voor toegenomen braafheid kunnen zijn?"

V: "De mensen zijn lichtgeraakter. En de kans dat je een fysieke reactie krijgt is ook wel toegenomen. Een kleine minderheid is van God los."

VdL: "Antilliaanse en Marokkaanse jongerengroepen, daartegen houden we onze mond. Daar is nog weinig vooruitgang."

V: "Ik denk wel dat de komst van grote groepen allochtonen heeft bijgedragen aan een zekere *Verelendung*, en dus heeft bijgedragen aan wat jullie de Nieuwe Braafheid noemen, als reactie. De gedachte dat ook de autochtoon in de richting van gemiddeld acceptabel gedrag moest worden gedreven, was anders niet zo sterk geweest."

Gevraagd naar hun eigen ergernissen komt Vuijsje met nieuwe no-go-area's – een vriendin van hem durft 's nachts niet rond CS te lopen – en met winkeliers die geen bescherming krijgen tegen geweldadige overvallen.

Van der Lans zet z'n bellers op één, gevolgd door de behandeling die je (niet) krijgt van publieke dien-

'Preventief fouilleren doen ze toch ook als je in een vliegtuig stapt?'

sten en de antivertrutters, die ongeacht het onderwerp altijd roepen "Ja, maar dat hoort bij Amsterdam".

VdL: "Neem al die rottigheid op de Wallen. Er zijn mensen die menen dat de stad wordt aangeharkt tot een fatsoensveldje. Ik ben van GroenLinks, maar de helft van mijn partij ziet dat zo."

V: "Dat snap ik oprecht niet. Heb je dan je ogen dicht? Het is eerder ver-

bazend dat het zo lang heeft geduurd voordat het stadsbestuur zich heeft vermand."

VdL: "Het is nog geen gelopen race hoor."

V: "Neem het preventief fouilleren. Er moest eerst een zware overval gepleegd worden voordat ze het in de Jan van Galenstraat ook mochten doen. *Fuck off*, waarom niet meteen in de hele stad? Als het mij overkomt, vind ik het alleen maar geruststellend, ze doen wat. Als je in een vliegtuig stapt, heb je er toch ook geen bezwaar tegen? Het gaat in beide gevallen om je eigen veiligheid."

VdL: "Het zijn discussies met het verleden. We waren in onze jeugd tegen elke vorm van autoriteit. Dat was te kort door de bocht, een fatsoenlijke samenleving kan niet zonder een aanwezige, sturende overheid."

V: "Ik ben meer van *law and order*, altijd geweest. Het geluk van een sociaaldemocratische opvoeding. Mijn idee van een verantwoorde overheidsaanwezigheid is altijd gelijk gebleven."